

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

44

Vragen van het lid **Karabulut** (SP) aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *de stijging van topinkomens door bonussen aan de ene kant en de laagste loonkostenstijging van de afgelopen twintig jaar aan de andere kant alsmede het bericht dat de volgende generatie het slechter krijgt* (ingezonden 27 juli 2016).

Antwoord van Minister **Asscher** (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) (ontvangen 27 september 2016).

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van de berichten over de stijging van de topinkomens en bonussen^{1 2}, het bericht over de laagste loonkostenstijging sinds 1996^{3 4} en het bericht dat de volgende generatie het slechter krijgt?⁵

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Deelt u de mening dat een gemiddelde stijging van de topinkomens met bijna een modaal jaarinkomen nog steeds een absurd grote stijging is? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 2

Ik vind de gemiddelde stijging van de topinkomens met bijna een modaal jaarinkomen fors. Zeker wanneer ik dat afzet tegen de gemiddelde cao-loonstijging in Nederland. Het feit dat het beloningsbeleid primair een aangelegenheid is voor de onderneming zelf doet daar niets aan af.

¹ <http://www.volkskrant.nl/economie/topinkomens-vorig-jaar-minder-sterk-gestegen~a4344833/ah-tk-20152016-1122>

² <https://www.nexis.com/docview/getDocForCuiReq?Ini=5K93-MG91-JC8X-61J4&csi=300209&oc=00240&perma=true>

³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/30/kleinste-loonkostenstijging-in-20-jaar>

⁴ <http://fd.nl/economie-politiek/1161260/loonkostenstijging-was-sinds-1996-niet-zo-klein>

⁵ http://www.volkskrant.nl/economie/als-niks-verandert-zal-volgende-generatie-armere-zijn~a4342029/?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=shared+content&utm_content=paid&hash=474ca8186b2228ac4135515511187d22d470db6b

Vraag 3

Deelt u de mening dat de maar blijvende stijging van de topinkomens voor een steeds grotere ongelijkheid zorgt en dat dit, zeker in relatie tot de laagste loonkostenstijging sinds 1996, schadelijk is voor de maatschappelijke verhoudingen? Zo ja, welke maatregelen gaat u nemen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3

In de afgelopen jaren leidden als onevenredig ervaren stijgingen van de beloningen van bestuurders verscheidene malen tot maatschappelijke en politieke onvrede, vooral in die gevallen waarin de gemiddelde werknemer werd geconfronteerd met een «nullijn» of een bescheiden salarisverbetering. Hoewel het kabinet niet gaat over de vaststelling van deze beloningen zelf, vindt het kabinet de ontwikkeling van evenwichtige beloningsverhoudingen binnen ondernemingen belangrijk. En deze ontwikkeling is gediend met meer openheid. De steeds terugkerende maatschappelijke discussie is dan ook voor het kabinet aanleiding geweest voor wijziging⁶ van de Wet op de ondernemingsraden, om de bevoegdheden van de ondernemingsraad (OR) bij grote ondernemingen op dit punt uit te breiden en scherper vast te leggen. Overigens laten het CBS⁷, maar ook Caminada et al. zien dat grotere loonverschillen geen grotere ongelijkheid in besteedbare inkomens met zich mee hebben gebracht. Dat komt omdat de overheid gedurende de crisis meer is gaan herverdelen (meer sociale uitkeringen en een progressievere inkomensheffing). Zo verminderde het stelsel van sociale uitkeringen en belastingen de inkomensongelijkheid in 2012 met 49%⁸. Het inkomensaandeel van de top 10% huishoudens met het hoogste inkomen schommelt sinds 2000 tussen de 22,2 en de 24%. In 2014 (voorlopige cijfers) komt dit aandeel op 22,8%⁹.

Vraag 4

Deelt u de mening dat de wettelijke maximering van 20% van het vaste inkomen, die geldt sinds de inwerkingtreding van de Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen in februari 2015, voor alle bedrijven zou moeten gelden? Zo ja, welke maatregelen gaat u nemen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4

In beginsel gaan aandeelhouders, commissarissen en bestuurders over het beloningsbeleid. De financiële sector kent echter bepaalde kenmerken en risico's die het kabinet hebben genoopt tot het invoeren van wettelijke regels ten aanzien van de hoogte van de variabele beloning. Na het uitbreken van de crisis in 2008 is gebleken dat verschillende zaken zijn misgegaan in de financiële sector. Perverse prikkels die kunnen uitgaan van variabel belonen hebben daaraan bijgedragen, met name prikkels die aanleiding kunnen geven tot het nemen van ongewenste en onverantwoorde risico's en prikkels die ertoe kunnen leiden dat het klantbelang wordt veronachtzaamd. Deze prikkels kunnen in de financiële sector meer dan in andere sectoren leiden tot het nemen van grote risico's die zich snel kunnen voltrekken. De gevolgen daarvan kunnen door de sterke verwevenheid van verschillende activiteiten groot zijn. Hiernaast heeft de financiële sector de afgelopen jaren sterk geleund op steun van de samenleving. Ook de delen van de sector die zelf geen steun hebben genoten hebben indirect van de verleende steun geprofiteerd. Uiteindelijk worden de kosten hiervan betaald door de klanten en de belastingbetaler. Dit maakt de financiële sector anders dan andere sectoren en dit rechtvaardigt overheidsingrijpen.

Vraag 5

Deelt u de mening dat de invoering van de Corporate Governance Code en/of maatschappelijke druk niet geleid hebben tot een afname van de topinkomens en een afname van de ongelijkheid? Bent u bereid om, in tegenstelling

⁶ Kamerstuk 34 494, nrs. 2 en 3

⁷ A. Bruil: «*Ongelijkheid tussen huishoudens vanuit verschillende concepten*», De Nederlandse economie, CBS 2015/5, H3.

⁸ Caminada et al (2014): «Een kwart eeuw inkomensongelijkheid in Nederland», *Economisch Statistische Berichten*, jrg. 99, nummer 4684, 2 mei 2014, pp. 276–279.

⁹ CBS Statline.

tot uw eerdere standpunt, het topbeloningsbeleid van ondernemingen onderdeel te maken van het kabinetsbeleid? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5

De Corporate Governance Code (Code) bevat beginselen voor goed ondernemingsbestuur voor beursgenoteerde ondernemingen op basis van zelfregulering. Het kabinet onderschrijft zelfregulering via de Code. Het doel van de Code is te komen tot een goede verdeling van bevoegdheden en een goede verantwoording en meer transparantie. Naleving van de Code is wettelijk verplicht en de Monitoring Commissie Corporate Governance Code (Commissie) rapporteert hier jaarlijks over. Momenteel wordt de Code, inclusief het deel over beloningen, door de Commissie herzien (mede) op basis van de bevindingen van de Commissie uit een brede, publieke consultatie. Er is de afgelopen jaren veel overheidsbeleid ingevoerd op het terrein van beloningen. In de financiële sector zijn de variabele beloningen gemaximeerd, in de (semi-)publieke sector zijn de totale beloningen gemaximeerd en met staatsdeelnemingen zijn eveneens afspraken gemaakt die ertoe leiden dat zowel de vaste als de variabele bonussen beperkt zijn. Het is aan de aandeelhouders, bestuurders, raad van commissarissen en – na inwerkingtreding van het bovengenoemde wetsvoorstel – aan de medewerkers (in de vorm van de ondernemingsraad) om zich te richten op het beleid over topbeloningen.

Vraag 6

Deelt u de mening dat de termijn van het overgangsrecht binnen de Wet Normering Topinkomens van in totaal zeven jaar extreem lang is in verhouding tot de termijn van ongeveer een jaar waarbinnen mensen zich konden voorbereiden op de kostendelersnorm? Zo ja, welke maatregelen gaat u nemen om een gelijke behandeling tot stand te brengen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

In de Wet normering topinkomens (WNT) is een overgangstermijn opgenomen met het oog op het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM). De reden daarvan is dat de bezoldigingsafspraken door de wetgever zijn aangemerkt als eigendom in de zin van artikel 1, Eerste Protocol, bij het EVRM. In verband daarmee is een passende overgangsregeling noodzakelijk. Ten aanzien van de overgangstermijn bij de invoering van de kostendelersnorm is de voor de Participatiewet geldende gebruikelijke overgangsperiode in acht genomen. De duur van het overgangsrecht in deze wet heeft te maken met het karakter van de Participatiewet als vangnet van de Nederlandse sociale zekerheid. Hiermee is overigens eveneens recht gedaan aan het EVRM (art. 1 van het Eerste Protocol).

Vraag 7

Kunt u een lijst naar de Kamer sturen met personen die volgens u vallen onder de «specialisten» en «unieke talenten» in de (semi)publieke sector, waar u een uitzondering voor heeft gemaakt met betrekking tot de Wet Normering Topinkomens en daarbij de redenen van deze uitzondering expliciet benoemen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties stuurt op grond van artikel 7.1 van de WNT jaarlijks in december een rapportage naar de Kamer waarin alle bij de ministeries gemelde overschrijdingen van de WNT-norm in het voorafgaande jaar zijn opgenomen alsmede de uitzonderingen. Deze uitzonderingen betreffen overigens uitsluitend topfunctionarissen. Van de medewerkers die geen topfunctionaris zijn, wordt de bezoldiging niet genormeerd, maar deze wordt slechts – met bijbehorende motivering van de desbetreffende instelling – openbaar gemaakt, indien de bezoldiging de norm overschrijdt. Voor deze groep is dus geen sprake van uitzonderingen.

Vraag 8

Deelt u de mening dat het lage loonkostencijfer het gevolg is van flexibilisering, illegaal uitzendwerk en concurrentie van zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) die onverzekerd werken en dat dit de koopkracht en het economisch

herstel negatief beïnvloeden? Zo ja, welke maatregelen gaat u nemen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

Het CBS geeft in haar publicatie aan dat loonkosten beperkt zijn omdat werkgevers minder kwijt zijn aan pensioenen. Eerder erkende het CBS echter dat de flexibilisering van de arbeidsmarkt lonen heeft gedrukt tussen 2009 en 2013¹⁰. Flexibele banen kenden sinds 2009 minder loonstijging dan voltijdbanen voor onbepaalde tijd. De opkomst van flexibele banen met een lagere loonstijging kan totale beloningen onder druk zetten, ondanks het feit dat de arbeidsproductiviteit stijgt. Om eerlijke verhoudingen tussen werk en beloning te ondersteunen heeft dit kabinet de WWZ en de wet aanpak schijnconstructies geïmplementeerd. Daarnaast verzekert de herziening van de WML dat ook het stukloon onder het minimumloon valt. Daardoor wordt oneerlijke concurrentie aan de onderkant van de arbeidsmarkt aangepakt.

Vraag 9

Hoe verklaart u de conclusie van McKinsey dat 70 procent van de Nederlanders er de afgelopen tien jaar in besteedbaar inkomen op achteruit is gegaan, terwijl de twintig procent rijksten er niet op achteruit is gegaan?^{11 12}

Antwoord 9

McKinsey heeft in het Rapport «Poorer than their Parents» een bewerking gedaan op data van het CBS. Hierbij is gekeken naar de gemiddelde inkomens van particuliere huishoudens, verdeeld over 10 percentielgroepen, in 2005 en 2014 gecorrigeerd voor inflatie. Uit de vergelijking tussen 2005 en 2014 blijkt dat bij 7 van de 10 percentielgroepen van een lager gemiddeld inkomen sprake was. Daaruit kan echter niet geconcludeerd worden dat 70% van de Nederlanders een dalend besteedbaar inkomen heeft ervaren. Allereerst omdat op basis van een gemiddelde per groep, per definitie niet kan worden geconcludeerd dat de hele groep inkomen heeft moeten inleveren. De 70% is dus een overschatting. Bovendien zegt de gemiddelde inkomensontwikkeling in een deciel weinig over de inkomensontwikkeling van huishoudens, omdat hiermee niet dezelfde huishoudens over de tijd worden gevolgd.

Een betere benadering geeft de dynamische koopkrachtontwikkeling van het CBS¹³. Daaruit blijkt dat in het slechtste jaar van het afgelopen decennium (2012), 58% van de huishoudens te maken kreeg met een inkomensdaling. In het beste jaar (2007) was dat 33%. Uiteraard heeft de zware economische crisis ervoor gezorgd dat meer mensen dan gebruikelijk te maken hebben gekregen met een daling van hun koopkracht. In 2016 gaat naar verwachting bijvoorbeeld meer dan 90% van de huishoudens erop vooruit.

Vraag 10

Deelt u de mening dat werkgevers, door de sterk toegenomen schil van werknemers met flexibele arbeidscontracten en zzp'ers, tegenvallende groei ten laste hebben gebracht van Nederlandse huishoudens, zonder dat ze zelf winst, dividenden en bonussen hebben hoeven inleveren?

¹⁰ De Bondt, H. (2015), *Productiviteit in Nederland 2002–2014*, CBS 2015I08. Het gaat hierbij om de arbeidsproductiviteit van de commerciële sector (exclusief de sectoren: verhuur van en handel in onroerend goed; openbaar bestuur; onderwijs; en huishoudens als werkgever).

¹¹ <http://www.mckinsey.com/~/media/McKinsey/Global%20Themes/Employment%20and%20Growth/Poorer%20than%20their%20parents%20A%20new%20perspective%20on%20income%20inequality/MGI-Poorer-than-their-parents-Flat-or-falling-incomes-in-advanced-economies-Executive-summary.ashx>

¹² <http://www.mckinsey.com/~/media/McKinsey/Global%20Themes/Employment%20and%20Growth/Poorer%20than%20their%20parents%20A%20new%20perspective%20on%20income%20inequality/MGI-Poorer-than-their-parents-Flat-or-falling-incomes-in-advanced-economies-Full-report.ashx>

¹³ <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=71015NED&D1=0-5,7&D2=0-1,8&D3=4-13&HDR=T&STB=G1,G2&VW=T>

Antwoord 10

Iedereen heeft last gehad van de economische crisis. Op de arbeidsmarkt is het een stuk lastiger geworden om een baan te vinden en zijn de lonen minder hard gestegen dan in een hoogconjunctuur. Maar ook aan de kant van bedrijven zijn er klappen gevallen. Het aantal faillissementen was in 2012 en 2013 hoger dan sinds 1981 gemeten is¹⁴ en bedrijfswinsten zijn nog niet terug op het niveau van voor de crisis¹⁵. Gelukkig zien we dat het langzaam beter gaat, en dat de investeringen weer wat aantrekken, maar dat ook de kansen op de arbeidsmarkt weer sterk verbeteren. Ontwikkelingen in de balans tussen vaste en flexibele contractvormen hebben daarbij mijn aandacht.

Vraag 11

Deelt u de zorgen dat zonder gewijzigd beleid over tien jaar, vier van de vijf mensen er (verder) in koopkracht op achteruit zijn gegaan? Zo ja, welke maatregelen gaat u nemen om de grote economische en sociale gevolgen daarvan te voorkomen?

Antwoord 11

Die zorgen deel ik niet. In het afgelopen decennium heeft zich een ongekend grote economische crisis voorgedaan, die zijn weerslag heeft gehad op het inkomen van huishoudens. Het kabinet heeft de afgelopen periode op tal van terreinen maatregelen getroffen waardoor Nederland er op dit moment weer sterk voorstaat. De contractlonen stijgen, de inflatie is laag, dat zou bij gematigde economische groei ruimte moeten bieden om de koopkracht van huishoudens weer te laten toenemen.

Vraag 12

Welke verklaring heeft u voor de afgenomen arbeidsinkomensquote (AIQ) die sinds de begin jaren 80 is afgenomen van bijna 90 procent naar 73 á 74 procent nu? Welke maatregelen stelt u voor om het percentage van de AIQ te verhogen?

Antwoord 12

In antwoord op Kamervragen van de leden Nijboer en Kerstens¹⁶ en van het lid Voortman¹⁷ heb ik aangegeven dat context noodzakelijk is om de AIQ te interpreteren. Allereerst is de AIQ conjunctuurgevoelig: de laatste acht jaar zijn dus sterk beïnvloed door de crisis. Daarnaast is het door een revisie van de Nationale Rekeningen momenteel niet mogelijk om verder terug te kijken dan 1995. Ook kan de AIQ per sector verschillen.

Het CPB rapporteert in het CEP 2016 een AIQ van 77,8% voor 2016. Volgens het CPB loopt in de periode 1970 – 2012 de productiviteit niet uit de pas met de reële loonvoet. Vooralsnog lijkt het mij onverstandig om zware conclusies te verbinden aan het partiële beeld dat door de AIQ geschetst wordt.

¹⁴ Bron: CBS <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=82242ned&D1=0&D2=0&D3=16,33,50,67,84,101,118,135,152,169,186,203,220,237,254,271,288,305,322,339,356,373,390,407,424,441,458,475,492,509,526,543,560,577,594&HD=160805-1612&HDR=T,G2&STB=G1>

¹⁵ Bron: CBS <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/39/binnenlandse-winst-bedrijven-bijna-op-niveau-van-voor-de-crisis>

¹⁶ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2015–2016, nr. 3060

¹⁷ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2015–2016, nr. 3059